

Beden Eğitimi ve Spor ile Özel Eğitim Bölümü Öğretmen Adaylarının Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Duygusal Mesafelerinin İncelenmesi

Korhan KESKİNKILIÇ¹, Ahmet Gökhan YAZICI², Atike YILMAZ³

DOI: <https://doi.org/10.38021/asbid.1298002>

ORJİNAL ARAŞTIRMA

¹Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Erzurum/Türkiye

²Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Erzurum/Türkiye

³Muş Alparslan Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Muş/Türkiye

Öz

Günümüzde özel gereksinimli bireylerin eğitimleri özel eğitim faaliyetleri ile sürdürülmektedir ve bu eğitimin en önemli unsuru olan öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere karşı olumlu duygulara sahip olmalarının sunacakları eğitim kalitesini artıracığı düşünülmektedir. Çalışmamızda öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere karşı duygusal yakınlıklarını belirlemek amacıyla tasarlanmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından belirlenen kişisel bilgi formu ve Yılmaz (2018) tarafından geliştirilen ötekine karşı duygusal mesafe ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İnönü Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesinin özel eğitim ve beden eğitimi bölümlerinde eğitim gören 210 öğretmen adayı oluştururken; örneklem grubunu ise, 162 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın cinsiyet değişkeninde KAEKDM alt boyutunda, Üniversite ve Bölüm değişkeninde ise bazı alt boyutlarda katılımcılar arasında anlamlı farklılık tespit edilirken diğer değişkenlerde katılımcılar arasında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Sonuç olarak, İnönü Üniversitesinde eğitim gören öğretmen adaylarının Atatürk Üniversitesinde eğitim gören öğretmen adaylarından, beden eğitimi öğretmenliği bölümünde eğitim gören katılımcıların özel eğitim bölümünde eğitim gören katılımcılardan ve ailede engelli birey olan katılımcıların ailede engelli birey olmayan katılımcılardan daha yüksek duygusal yakınlık puanlarına sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların engellilere yönelik duygusal yakınlıklarının genel olarak yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmen adaylarına engellilerle alakalı daha fazla yaşam deneyimi sunarak bu bireyleri tanıma imkânı verilmeli ve engelli bireylerin sosyal yaşama katılımları desteklenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Özel Eğitim, Özel Gereksinim, Duygusal Mesafe.

Investigation of Emotional Distance of Physical Education and Sports and Special Education Department Teacher Candidates Towards Individuals with Special Needs

Sorumlu Yazar:
Korhan KESKİNKILIÇ
keskinkilickorhan@gmail.com

Abstract

Today, the education of individuals with special needs is carried out with special education activities, and it is thought that teachers, who are the most important element of this education, have positive feelings towards individuals with special needs and will increase the quality of education they will offer. Our study was designed to determine the emotional closeness of teacher candidates towards individuals with special needs. In the study, descriptive survey model, one of the quantitative research methods, was used. The personal information form determined by the researchers and the emotional distance scale from the other developed by Yılmaz (2018) were used as data collection tools. While the universe of the research consisted of 210 teacher candidates studying in the special education and physical education departments of İnönü University and Atatürk University; The sample group consists of 162 teacher candidates. While a significant difference was found among the participants in the KAEKDM sub-dimension in the gender variable of the study, and in some sub-dimensions in the University and Department variable, no significant difference was found among the participants in other variables. As a result, it was determined that the prospective teachers studying at İnönü University had higher emotional intimacy scores than the prospective teachers studying at Atatürk University, the participants studying in the physical education department, the participants studying in the special education department, and the participants with a family member with a disability in the family. It was determined that the emotional closeness of the participants towards the disabled was generally at a high level. According to these results, pre-service teachers should be given the opportunity to get to know these individuals by providing more life experiences related to the disabled and their participation in social life should be supported.

Keywords: Physical Education and Sports, Special Education, Special Needs, Emotional Distance.

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
16.05.2023

Kabul Tarihi:
22.06.2023

Online Yayın Tarihi:
29.10.2023

Giriş

Eğitim, bireylerin bilgi, öğrenme ve öğretme ile etkileşim yoluyla yüksek bir yaşam standartına ulaşması ve bir toplum olarak daha fazla gelişme ve ilerleme için önemli bir araçtır. (Özyılmaz, 2013). Öğrenme ve öğretme faaliyetleri insanoğlunun yeryüzünde var olmasıyla başlayan ve evrendeki yaşamının sona ermesiyle bitecek olan uzun bir süreçtir (Murathan ve Özdemir, 2017).

Eğitim sürecinin verimli bir şekilde yürütülebilmesi öğretmenlerin uygulamalarına ve öğrencilerine yönelik tutumlarının olumlu yönde olmasına bağlıdır. Bu uygulamalar ve tutumlar öğretmenin karar verebilme ve eyleme geçirme süreciyle eğitim ve öğretim ortamını etkilediği belirtilmektedir (Çetinkaya, 2009; Soysal vd., 2018). Nitekim öğretmenin sınıf içinde özel gereksinimli öğrencilerine yönelik gerçekleştirdikleri olumlu tutumlarının bu öğrencilerin sosyal, akademik ve yaşam kaliteleri üzerinde doğrudan etkisi olacağı düşünülmektedir (Diken ve Sucuoğlu, 1999; İlhan vd., 2016). Ayrıca öğretmenin dersi işlerken öğrencinin seviyesini, derse ilişkin hazır bulunuşluğunu, yaş ve gelişim özelliklerini dikkate alarak buna uygun öğretim, yöntem ve tekniği belirlemesi ve öğrenciye yönelik tutumunun sunacağı eğitim kalitesini etkileyeceğini dikkate alarak eğitim sunma faaliyetini gerçekleştirmesi beklenmektedir (Yolcu, 2010).

Beden eğitimi, özel gereksinimli öğrenciler için önem arz etmektedir ve beden eğitimi öğretmenlerinin olumlu davranış ve tutumu, olumlu geri dönütler vermesi özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde önemli rol oynamaktadır (Bayar ve Üstün, 2017; Smith, 2001 akt.). Ayrıca beden eğitimi öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik materyal ve metotları etkili kullanması, konu ve alan bilgisine sahip olması, bireyselleştirilmiş eğitim programı düzenleyebilmesi, etkili iletişim becerilerine sahip olması, özel gereksinimli bireylere vereceği eğitimin kalitesi açısından oldukça önemlidir (Demirhan, 2002). Bu noktada uyarlanmış beden eğitimi uygulamalarının önemi ortaya çıkmaktadır. Uyarlanmış Beden Eğitimi, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan bireyselleştirilmiş beden eğitimi öğretim programıdır (Healy vd., 2017). Bu program, beden eğitimi aktivitelerinin uyarlanarak farklılıkları olan bireylerin gereksinimlerine yönelik kullanılmaktadır. Başka bir deyişle, yaşlılar, hamileler, özel gereksinimli bireyler için bireysel farklılıklar göz önüne alınarak uyarlanan beden eğitimi uygulamaları olarak önem arz etmektedir (Savucu, 2019).

Özel eğitim ise, özel gereksinimli çocukların tüm eğitim süreçlerinden faydalanmalarını sağlayan uygulamaların tamamını içermektedir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin kendi yaşamlarını idame edecek hale gelmelerine olanak sağlayabilmek amacı ile verilmektedir. Bununla birlikte bireylerin sosyalleşebilmeleri, bağımsız ve üretken olmalarıyla birlikte yeteneklerini en üst seviyeye çıkarabilme imkân vermektedir (Ataman, 2003). Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların eğitimi için bu bireylerin ihtiyaç ve gereksinimleri dikkate alınarak üniversitelerin özel eğitim

bölümlerinde yetiştirilen, alanında uzman özel eğitim öğretmenleri tarafından eğitim verilmesi önem arz etmektedir (Aksoy, 2016). Çünkü özel gereksinimli bireylerin eğitimi konusunda yeterli olmanın öğretmen adaylarının tutumları üzerinde olumlu, yetersiz olmanın ise olumsuz yönde davranışsal değişikliklere yol açtığı düşünülmektedir (Ayrıl vd., 2011; Diken, 2016; Şahbaz ve Kalay, 2010).

Özel gereksinimli bireylerin eğitiminin yetkin kişiler tarafından verilmesi kadar bu bireylerin toplumsal kabulü ve toplumdaki ötekileştirilmemesi de önemli konulardan bir tanesidir. Özel gereksinimli bireyleri ötekileştirmek gerek toplumsal gerekse bireysel sorunların önemli bir bölümünü oluşturur (Kaya vd., 2018). Toplumlarda kapsayıcı ve koruyucu uygulama politikalarının planlanması, geliştirilmesi ve düzenlenmesi ile özel gereksinimli bireylerin hayata daha iyi uyum sağlamaları ve toplumdaki varlıklarını tipik gelişim gösteren bireyler kadar gösterebilmeleri sağlanmaktadır (Keskinılıç vd., 2022). Günümüzde herhangi bir engeli bulunmayan bireylerin eğitim, sağlık, sosyal hayat vb. gibi tüm alanlardaki hakları, herhangi bir engeli bulunan bireyler için de eşitlik ve insan hakkıdır (Wacker, 2016). Bu bilgiler doğrultusunda özel gereksinimli bireylerin iyi eğitim alması ve toplumsal kabulünün sağlanması için bu alanda eğitim veren öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir ve öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere duygusal olarak yakınlık kurmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Fakat Literatür incelendiğinde özel gereksinimli bireylere yönelik öğretmenlerin duygu durumlarının ne seviyede olduğunun ortaya konduğu çalışmaların çok az olduğu, duygu durumundan ziyade daha çok formasyon ve alan bilgisi konularının ön plana alındığı ve öğretmenlerin pedagojik olarak özel bireylerin eğitimlerinde ne kadar yetkin olduklarının tespiti alanında çalışmaların sıkça yapıldığı görülmektedir. Yine özel gereksinimli bireylerin ailelerinin yaşadıkları problemler üzerine birçok çalışmanın olduğu fakat bu ailelerin özel gereksinimli çocuklarına karşı konu olarak duygusal yakınlıklarının ele alındığı çalışmaların çok az olduğu görülmektedir. Özel bireylerin ailelerinin, sosyal çevrelerinin, öğretmenlerinin ve etkileşim içerisinde oldukları kişilerin bu bireylere karşı duygusal olarak yakınlıklarının yüksek olmasının günlük aktivitelerinde, eğitimlerinde, sosyal yaşama katılımlarında önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir ve bu çalışmanın amacı da öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireyler hakkındaki duygusal yakınlık durumlarının incelenmesi ve bu durumun sunulan eğitim kalitesine etkisinin tespiti olarak ortaya çıkmaktadır.

Yöntem

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan, genel tarama modeli ile desenlenmiştir. Genel tarama modeli, bir grubun bir kısım özelliklerini tespit etmek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalardır (Büyüköztürk et al. 2016).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın araştırma grubu amaçsal örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Amaçsal örnekleme, seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımıdır ve çalışmanın amacına bağlı olarak zengin bilgi durumlarının seçilerek derinlemesine araştırılmasını sağlar (Büyüköztürk vd., 2008). Türkiye’de, Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan Atatürk Üniversitesi (AÜ) ve İnönü Üniversitesinin (İÜ) özel eğitim öğretmenliği ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümlerinin 4. sınıflarında eğitim gören 210 öğretmen adayı çalışmanın evrenini oluştururken; örneklem grubunu ise, 86 kadın ve 76 erkek olmak üzere toplam 162 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor öğretmenliği (BESÖ) ve özel eğitim bölümü öğrencilerine gönüllülük esasına dayanarak uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu, Yılmaz (2018) tarafından geliştirilen “Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği” kullanılmıştır. Katılımcıların duygusal mesafe durumları, cinsiyet, yaş, üniversite, bölüm, ailede engelli birey olma durumu değişkenleri açısından incelenmiştir.

Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği

Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği toplamda dört farklı durum ve her bir duruma ait sekiz farklı duyguyu kapsamaktadır. ÖKDMÖ, bireylerin farklı inanç, cinsel yönelim, yaşam tarzı veya siyasi yönelimleri gibi konularda diğer insanlara olan duygusal uzaklıklarını dört farklı ortamda belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçekte dört ayrı ortam, dört farklı durum ile temsil edilmektedir. Birinci durum, uzak mesafede olan diğerine karşı duygusal mesafeyi; ikinci durum, kamusal alanda olan diğerine karşı duygusal mesafeyi; Üçüncü durum, çalışma ve iş hayatında olan diğerine karşı duygusal mesafeyi ve son olarak Dördüncü durum, özel alan içinde olan diğerine karşı duygusal mesafeyi ölçmektedir. Her bir senaryoda dört tane olumlu, dört tane de olumsuz duygu durumu ortaya konmuştur. Katılımcılardan beklenen her durumdaki senaryoyu okuduktan sonra, toplamda sekiz duygu durumunu ne oranda hissettiklerini 1 ile 9 puan arasında işaretlemeleridir. Her senaryoda bulunan 8 duygu durumundan ilk dördü olumlu, ikinci dördü ise olumsuz duyguları içermektedir. Toplam puanlar hesaplamaya dahil edildiğinde olumsuz duygular tersten kodlanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri, uzaktaki diğerine karşı duygusal mesafe (UÖKDM) boyutu için .83 kamusal alandaki diğerine karşı duygusal mesafe (KAÖKDM) boyutu için .87; iş hayatı alanındaki diğerine karşı duygusal mesafe (İŞÖKDM) boyutu için .91 ve özel alandaki diğerine karşı duygusal mesafe (ÖAÖKDM) boyutu için ise .93 olarak belirlenmiştir (Yılmaz, 2018).

Verilerin Analizi

Araştırmada belirlenen verilerin istatistiki analizi SPSS 23.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde veri seti 50'den büyük olduğu için tanımlayıcı istatistiklerden Kolmogorov Smirnov normallik testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, $\alpha=0,05$ değeri 'den küçük olduğu için normal dağılımdan sapma gösterdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle değişkenler arasındaki farkı ortaya koymak için nanparametrik testler uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2017). Non-parametrik testlerden ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U ve ikiden fazla olan karşılaştırmalar için ise Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır. Karşılaştırmalar için anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Araştırma için Cronbach Alfa değeri .97 olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	n	%
Yaş	21	3,7
	22	13,6
	23	14,2
	24	14,8
	25	19,1
	26	10,5
	27	6,2
	28	6,8
	29 üzeri	11,1
	Cinsiyet	Kadın
Erkek		46,9
Üniversite	Atatürk Ü.	56,8
	İnönü Ü.	43,2
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	40,7
	Özel Eğitim	59,3
	Ailede engelli birey olma durumu	
	Evet	29,0
	Hayır	71,0
Toplam	162	100

Tablo 1' e göre katılımcıların % 88,9'unun 21-28 yaş aralığında, % 11,1' inin 29 yaş ve üzeri olduğu, % 53,1'inin kadın, % 46,9'unun erkekler katılımcılardan oluştuğu, % 56,8'inin Atatürk Üniversitesi'nde, % 43,2' sinin İnönü Üniversitesi'nde okuduğu, % 40,7' sinin beden eğitimi ve spor öğretmenliği, % 59,3' ünün özel eğitim öğretmenliğinde okuduğu, % 29' unun ailesinde engelli birey olduğu, % 71' inin ailesinde engelli birey olmadığı görülmektedir.

Tablo 2

Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		n	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
UAEKDM	21	6	66,83	8	13,745	,089
	22	22	105,00			
	23	23	69,02			
	24	24	69,25			
	25	31	85,76			
	26	17	71,12			
	27	10	103,90			
	28	11	90,86			
	29 üzeri	18	74,25			
KAEKDM	21	6	68,83	8	5,722	,678
	22	22	86,25			
	23	23	74,91			
	24	24	73,02			
	25	31	92,65			
	26	17	81,03			
	27	10	92,30			
	28	11	89,64			
	29 üzeri	18	69,92			
İHAEKDM	21	6	70,92	8	8,044	,429
	22	22	88,23			
	23	23	72,24			
	24	24	71,81			
	25	31	92,03			
	26	17	83,56			
	27	10	77,05			
	28	11	103,86			
	29 üzeri	18	70,28			
ÖAEKDM	21	6	75,75	8	12,294	,139
	22	22	101,48			
	23	23	67,63			
	24	24	72,21			
	25	31	91,32			
	26	17	77,24			
	27	10	79,00			
	28	11	99,68			
	29 üzeri	18	66,50			
Toplam						

P<0.05 UAEKDM: Uzak alan engellilere karşı duygusal mesafe, İHAEKDM: İş hayatı alanındaki engellilere karşı duygusal mesafe, ÖAEKDM: Özel alandaki engellilere karşı duygusal mesafe, KAEKDM: Kamusal alandaki engellilere karşı duygusal mesafe

Tablo 2' ye bakıldığında yaş değişkenine göre duygusal mesafe ölçeğinin UAEKDM, KAEKDM, İHAEKDM ve ÖAEKDM alt boyutlarında 21-29+ yaş aralığındaki katılımcıların arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). UAEKDM alt boyutunda 21-29+ yaş aralığındaki katılımcıların duygusal mesafe ölçeği puan ortalamalarının (735,99) diğer alt boyutlara göre en yüksek ortalamaya sahip olduğu, KAEKDM alt boyutunda 21-29+ yaş aralığındaki katılımcıların duygusal mesafe ölçeği puan ortalamalarının (728,55) diğer alt boyutlara göre en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Katılımcıların Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Değişkenlere Göre Mann Whitney U -Testi Sonuçları

		n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p	
Cinsiyet	UAEKDM	Kadın	86	77,94	6702,50	2961,500	,301
		Erkek	76	85,53	6500,50		
	KAEKDM	Kadın	86	73,92	6357,00	2616,000	,027*
		Erkek	76	90,08	6846,00		
	İHAEKDM	Kadın	86	75,16	6464,00	2723,000	,065
		Erkek	76	88,67	6739,00		
	ÖAEKDM	Kadın	86	76,15	6549,00	2808,000	,119
		Erkek	76	87,55	6654,00		
Üniversite	UAEKDM	Atatürk Ü.	92	73,07	6722,50	2444,500	,008*
		İnönü Ü.	70	92,58	6480,50		
	KAEKDM	Atatürk Ü.	92	71,31	6560,50	2282,500	,001*
		İnönü Ü.	70	94,89	6642,50		
	İHAEKDM	Atatürk Ü.	92	72,02	6625,50	2347,500	,003*
		İnönü Ü.	70	93,96	6577,50		
	ÖAEKDM	Atatürk Ü.	92	75,66	6960,50	2682,500	,066
		İnönü Ü.	70	89,18	6242,50		
Bölüm	UAEKDM	Beden Eğitimi	66	89,95	5937,00	2610,000	,056
		Özel Eğitim	96	75,69	7266,00		
	KAEKDM	Beden Eğitimi	66	90,62	5981,00	2566,000	,038*
		Özel Eğitim	96	75,23	7222,00		
	İHAEKDM	Beden Eğitimi	66	86,97	5740,00	2807,000	,214
		Özel Eğitim	96	77,74	7463,00		
	ÖAEKDM	Beden Eğitimi	66	92,17	6083,00	2464,000	,015*
		Özel Eğitim	96	74,17	7120,00		
Ailede engelli birey olma durumu	UAEKDM	Evet	47	88,51	4160,00	2373,000	,222
		Hayır	115	78,63	9043,00		
	KAEKDM	Evet	47	87,97	4134,50	2398,500	,257
		Hayır	115	78,86	9068,50		
	İHAEKDM	Evet	47	90,43	4250,00	2283,000	,118
		Hayır	115	77,85	8953,00		
	ÖAEKDM	Evet	47	85,94	4039,00	2494,000	,437
		Hayır	115	79,69	9164,00		
Toplam			162				

p<0.05, UAEKDM: Uzak alan engellilere karşı duygusal mesafe, İHAEKDM: İş hayatı alanındaki engellilere karşı duygusal mesafe, ÖAEKDM: Özel alandaki engellilere karşı duygusal mesafe, KAEKDM: Kamusal alandaki engellilere karşı duygusal mesafe

Tablo 3' e bakıldığında Cinsiyet değişkenine göre duygusal mesafe ölçeğinin UAEKDM alt boyutunda kadın (77,94) ve erkek (85,53) katılımcılar arasında, İHAEKDM alt boyutunda kadın (75,16) ve erkek (88,67) katılımcılar arasında ve ÖAEKDM alt boyutunda kadın (76,15±) ve erkek (87,55) katılımcıların puanları arasında istatistiksel analiz sonucunda bir farklılık olmadığı (p>0,05), KAEKDM alt boyutunda ise kadın (73,92) ve erkek (90,08) katılımcılar arasında istatistiksel analiz

sonucunda farklılık olduğu ve erkek katılımcıların puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Tablo 3' e bakıldığında Üniversite değişkenine göre duygusal mesafe ölçeğinin UAEKDM alt boyutunda Atatürk Üniversitesinde eğitim gören (73,07) ve İnönü Üniversitesinde eğitim gören (92,58) katılımcılar arasında, KAEKDM alt boyutunda Atatürk Üniversitesinde eğitim gören (71,31) ve İnönü Üniversitesinde eğitim gören (94,89) katılımcılar arasında ve İHAEKDM alt boyutunda Atatürk Üniversitesinde eğitim gören (72,02) ve İnönü Üniversitesinde eğitim gören (93,96) katılımcıların puanları arasında istatistiksel analiz sonucunda farklılık olduğu ($p<0,05$), ÖAEKDM alt boyutunda ise Atatürk Üniversitesinde eğitim gören (75,66) ve İnönü Üniversitesinde eğitim gören (89,18) katılımcıların puanları arasında istatistiksel analiz sonucunda farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Üniversite değişkeninde İnönü Üniversitesinde eğitim gören katılımcıların toplam puanlarının (370,61) Atatürk Üniversitesinde eğitim gören katılımcıların toplam puanlarından (292,06) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3' e bakıldığında Bölüm değişkenine göre duygusal mesafe ölçeğinin KAEKDM alt boyutunda beden eğitimi bölümünde eğitim gören (90,62) ve özel eğitim bölümünde eğitim gören (75,23) katılımcılar arasında ve ÖAEKDM alt boyutunda beden eğitimi bölümünde eğitim gören (92,17) ve özel eğitim bölümünde eğitim gören (74,17) katılımcıların puanları arasında istatistiksel analiz sonucunda farklılık olduğu ($p<0,05$), İHAEKDM alt boyutunda beden eğitimi bölümünde eğitim gören (86,97) ve özel eğitim bölümünde eğitim gören (77,74) katılımcılar arasında ve UAEKDM alt boyutunda beden eğitimi bölümünde eğitim gören (89,95) ve özel eğitim bölümünde eğitim gören (75,69) katılımcıların puanları arasında istatistiksel analiz sonucunda farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Bölüm değişkeninde beden eğitimi ve spor bölümünde eğitim gören katılımcıların toplam puanlarının (434,94) özel eğitim bölümünde eğitim gören katılımcıların toplam puanlarından (302,83) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3' e bakıldığında Ailede engelli birey olma değişkenine göre duygusal mesafe ölçeğinin UAEKDM alt boyutunda evet (88,51) ve hayır (78,63) cevabı veren katılımcılar arasında, KAEKDM alt boyutunda evet (87,97) ve hayır (78,86) cevabı veren katılımcılar arasında, İHAEKDM alt boyutunda evet (90,43) ve hayır (77,85) cevabı veren katılımcılar arasında ve ÖAEKDM alt boyutunda evet (85,94) ve hayır (79,69) cevabı veren katılımcıların puanları arasında istatistiksel analiz sonucunda farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Ailede engelli birey olma değişkeninde anlamlı farklılık olmamasına rağmen evet cevabı veren katılımcıların toplam puanlarının (352,85) hayır cevabı veren katılımcıların toplam puanlarından (315,03) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Öğretmen adaylarının özel gereksinimlilere yönelik duygu durumlarının yüksek olması sunacağı eğitimin kalitesinin de yüksek olmasında önemli bir etken olacağı değerlendirilmektedir. Çalışmamızın amacı da öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik duygusal yakınlıklarının tespiti ve bununla beraber sunulacak eğitim kalitesinin artırılması için gerekli imkânın hazırlanmasına yönelik önerileri ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik duygusal mesafelerini incelediğimiz bu çalışmada, 8 farklı senaryoda (4 olumlu, 4 olumsuz) katılımcıların duygu durumlarının pozitif yönde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öğrenciyi tanınması ve bireysel faktörlere göre eğitim programı uygulaması dezavantajlı bireylerin iyi bir eğitim alması için önemli bir faktör olarak görüldüğü söylenebilir. Rief ve Heimburge (2006) çalışmasında öğretmenlerin uygulanan öğretimsel faaliyetler sırasında özel gereksinimli öğrencileri tanınması, ihtiyaçlarını belirlemesi, özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu duygu geliştirmesi öğrencilerin faaliyetleri uygulama aşamalarını olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir.

Araştırmamızda öğretmen adaylarının engellilere yönelik duygusal mesafelerini yaş değişkenine göre incelediğimizde alt boyutlarda istatistiksel analiz sonucunda farklılık olmadığı belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde, Özer vd. (2006) çalışmasında, öğretmenlerin yaşının engellilere yönelik tutumlarını etkilemediği ifade edilmiştir. Başka bir çalışmada Tülin (2021) yaş değişkeninin öğretmenlerin engellilere yönelik duygu ve tutum durumlarını etkilemediğini belirtmiştir. Alan yazında da çoğunlukla birbirine yakın yaş gruplarıyla çalışma yapılmış olup yaş değişkeninde anlamlı bir fark belirlenmemiştir (Horner-Johnson ve ark., 2002; Klooster ve ark., 2009; Lewis ve Stenfert-Kroese, 2010). Bu çalışmaların sonuçlarının çalışmamızla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Çalışmamızda duygusal mesafenin yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaması çalışma grubunun üniversite öğrencilerinden oluşması, yaş ortalamalarının benzer ve nesil olarak birbirlerine yakın bir dönemde olmalarına bağlanabilir. Yaş aralıkları farklı bir çalışma grubuna bu ölçek uygulanırsa yaş aralıklarının geniş olmasına bağlı olarak engelli bireylere yönelik duygusal mesafe durumlarında anlamlı farklılık görülebilir.

Öğretmen adaylarının engellilere yönelik duygusal mesafelerini cinsiyet değişkenine göre incelediğimizde, UAEKDM, İHAEKDM ve ÖAEKDM alt boyutlarında kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel analiz sonucunda farklılık olmadığı, KAEKDM alt boyutunda kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel analiz sonucunda farklılık olduğu ve erkek katılımcıların puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Karasu (2019) çalışmasında cinsiyet değişkeni ile duygu ve tutum durumları arasında anlamlı farklılık tespit edilemediği görülmüştür. Büyükdag (2019) çalışmasında yabancı uyruklu öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre duygusal uzaklık puanları

arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. İlgili literatür incelendiğinde çalışmamız ile benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Yine Tülin'in (2021) yaptığı çalışmada cinsiyet değişkeni ile duygu durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiş ve çıkan sonuçta kadınların erkeklere oranla engellilere yönelik duygu durumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bigby ve arkadaşları (2009) çalışmalarında engelli bireylerle çalışan 142 personel ile hem genel hem de bireysel özelliklere göre yaptığı araştırmada, kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha olumlu duygu durumuna sahip olduğunu bulmuştur. Yine benzer şekilde Rice (2009) çalışmasında üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre engelli bireylere yönelik duygu ve tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu araştırma sonuçları KAEKDM alt boyutunda çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Erkek ve kadın öğretmen adaylarının genel anlamda engelli bireylere yönelik duygu durumlarının puan ortalamalarının yüksek ve birbirine benzer olduğu, fakat KAEKDM alt boyutunda erkek katılımcıların kadınlara oranla puanlarının daha yüksek olduğu ve bu durumun kadınların daha hassas olmalarından, erkeklerin ise engelli bireylerin durumlarını kabullenmede daha cesaretli olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Kadınların fazla hassasiyet yaşamaları durumunda eğitim verecekleri dezavantajlı gruplar için çok fazla detaya inme içgüdüleri sergileyebildikleri, verimin artması için ekstra çaba içine girmeleri kaygı durumlarının artmasına ve engelli bireylere yönelik duygu ve tutumlarını kontrol altına almakta zorlanmalarına bağlanabilir.

Araştırmamızdaki katılımcıların engellilere yönelik duygusal mesafe durumlarının üniversite değişkenine göre karşılaştırılmasında, UAEKDM, KAEKDM ve İHAEKDM alt boyutlarında Atatürk Üniversitesinde eğitim gören ve İnönü Üniversitesinde eğitim gören katılımcılar arasında, İnönü Üniversitesinde eğitim gören katılımcıların lehine istatistiksel analiz sonucunda farklılık olduğu, ÖAEKDM alt boyutunda Atatürk Üniversitesinde eğitim gören ve İnönü Üniversitesinde eğitim gören katılımcılar arasında istatistiksel analiz sonucunda farklılık olmadığı belirlenmiştir. Yıldız (2018) çalışmasında duygu durumundan elde edilen toplam puanın öğrencilerin eğitim gördüğü üniversiteye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı, fakat vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin duygu durumlarının devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin duygu durumlarından istatistiksel olarak anlamlı seviyede düşük olduğu sonucunu elde etmiştir ve bu sonucun çalışmamızın 3 alt boyutuyla benzer sonuçlar oluşturduğu görülmektedir. İnönü Üniversitesinde eğitim gören katılımcıların duygusal yakınlık puanlarının Atatürk Üniversitesinde eğitim gören katılımcılara oranla daha yüksek olmasını, Engelli bireylere yönelik alınan derslerin içeriklerinin, staj görülen okullarda engelli öğrenci olma durumlarının, üniversitelerin engelli bireylere yönelik eğitim verme yeterliliklerinin farklı olmasına, İnönü üniversitesinde engellilerde beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü olmasının beden eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencileri için engellilere yönelik farkındalık oluşturma konusunda olumlu katkı sağlamasına bağlanabilir.

Öğretmen adaylarının engellilere yönelik duygusal mesafelerini bölüm değişkenine göre incelediğimizde, KAEKDM ve ÖAEKDM alt boyutlarında beden eğitimi ve özel eğitim bölümünde eğitim gören katılımcılar arasında beden eğitimi bölümünde eğitim gören katılımcılar lehine istatistiksel analiz sonucunda anlamlı farklılık olduğu, İHAEKDM ve UAEKDM alt boyutlarında beden eğitimi ve özel eğitim bölümünde eğitim gören katılımcılar arasında istatistiksel analiz sonucunda anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Yıldız (2018) çalışmasında öğrencilerinin duygu durumları arasında üniversitede farklı bölümlerde eğitim görme değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine Klooster ve arkadaşlarının (2009) Hollanda'da hemşirelik öğrencileri ve diğer bölümlerde eğitim alan bireylerin engelli bireylere yönelik duygu ve tutumları üzerine yapılan çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin engele sahip bireylere karşı daha olumlu duygu ve tutumlara sahip olduğunu tespit etmiştir. Amerika'da yapılan bir araştırmada ise özel eğitim bölümü ve diğer bölümlerde eğitim alan bireylerin zihinsel engelli bireylere yönelik duygu durumlarını incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda özel eğitim bölümü öğrencilerinin dört alt ölçeğin üçünde daha olumlu duygu durumuna sahip olduğu gösterilmiştir (Rice, 2009). Hampton ve Xiao (2009) çalışmasında engellilere yönelik eğitim aldığı belirten üniversite öğrencilerinin daha olumlu duygu ve tutuma sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Çıkan sonucun çalışmamızın 2 alt boyutuyla benzer olduğu ifade edilebilir. Gün (2021) çalışmasında özel gereksinimli bireylere yönelik duygu ve tutum puanlarının bölüm değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ve sonucun çalışmamızdaki İHAEKDM ve UAEKDM alt boyutlarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bölüm değişkeninde beden eğitimi ve spor bölümünde eğitim gören katılımcıların toplam puanlarının özel eğitim bölümünde eğitim gören katılımcıların toplam puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu puanların beden eğitimi öğretmen adaylarının lehine yüksek çıkmasını, özel gereksinimli bireyle çok fazla karşılaşmalarına, özel eğitim öğrencilerinin ise bu bireylerle sürekli iletişim halinde olduklarından durumlarını daha fazla kanıksamalarına bağlanabilir. Beden eğitimi bölümlerinde özel gereksinimli bireylerle ilgili alınan ders sayısı, içeriği ya da birebir etkileşim halinde olma sıklığının özel eğitim bölümüne oranla çok az olduğu ve duygu durumlarının bundan etkilendiği değerlendirilebilir.

Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik duygusal mesafelerini ailede engelli birey olma değişkenine göre incelediğimizde, UAEKDM, KAEKDM, İHAEKDM ve ÖAEKDM alt boyutlarında evet ve hayır cevabı veren katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. İstatistiksel analiz sonucunda farklılık bulunmamasına rağmen ailede engelli birey olma değişkenine evet cevabı veren katılımcıların hayır cevabı veren katılımcıların toplam puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Keskinlik (2022) çalışmasında ailede engelli birey olma durumunun bireylerin engellilere yönelik duygu ve tutumlarında herhangi bir farklılık oluşturmadığını tespit etmiştir. Bu çalışmanın sonucu yaptığımız çalışma ile benzerlik

göstermektedir. Özcan (2020) yaptığı araştırmada bireylerin ailesinde özel gereksinimli bireyin olmasının, özel gereksinimli bireylere karşı pozitif yönde duygulara sahip olmasını sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Pesen (2021) çalışmasında öğretmenlerin çevrelerinde ya da ailelerinde özel gereksinimli birey olma değişkenine göre özel gereksinimli bireylere yönelik tutum ve davranışlarında anlamlı bir farklılık bulunduğu ifade edilmiştir. Yine Çolak ve Çetin (2014) çalışmasında ailelerinde engelli birey bulunan öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu bir tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. May (2012) ailesinde engelli birey bulunmasının üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik duygu ve tutumlarını nasıl etkilediği üzerine yapılan çalışmasında engelli bireylerle iletişimde olmanın duygu ve tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirlemiştir. Yazbeck ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında akrabalık, arkadaşlık gibi nedenlerle engellilerle düzenli iletişimi olan bireylerin olmayan bireylere oranla daha yüksek duygusal yakınlık durumlarının olduğu görülmüştür. Bu çalışmaların sonuçlarının çalışmamızla benzer sonuçlar göstermediği belirlenmiştir. Ailede engelli birey olma durumuna göre katılımcıların arasında anlamlı farklılık olmamasını günümüzde engelli bireylerle her zaman ve her yerde karşılaşıldığını, onları anlamak ve olumlu duygular geliştirmek için sadece ailede engelli bir tanıdığımızın olmasına gerek kalmadığını, toplumda engelli bireylere karşı bakış açısının olumlu yönde değişmesinin, devlet stratejisi olarak da engelli bireye değer verme yaklaşımının gelişmesinin kişiler üzerinde olumlu katkılar sağladığı söylenebilir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan erkek katılımcıların kadın katılımcılardan, İnönü Üniversitesinde eğitim gören öğretmen adaylarının Atatürk Üniversitesinde eğitim gören öğretmen adaylarından, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde eğitim gören katılımcıların özel eğitim bölümünde eğitim gören katılımcılardan ve ailede engelli birey olan katılımcıların olmayan katılımcılardan daha yüksek duygusal yakınlık puanlarına sahip olduğu söylenebilir. Morin ve arkadaşlarının da 2013 yılında yaptıkları çalışmada farklı gruplar arasında duygusal yakınlık ve sosyal kabul durumlarının değiştiği, negatif tavırların bulunduğu fakat genel tutumun pozitif olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda da benzer şekilde katılımcıların engellilere yönelik duygusal yakınlıklarının genel olarak yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Öneriler

- Engelli bireylerin eğitimlerini gerçekleştirecek alanında uzman, daha profesyonel ve farkındalıkları yüksek kişilerin sayısının artırılması sağlanmalı,

- Öğretmen adaylarına engellilerle alakalı staj imkânı verilerek daha fazla yaşam deneyimi ile bu bireyleri tanıma imkânı verilmeli,
- Üniversitelerde engellilerle ilgili ders içeriklerinin kapsamı genişletilerek öğretmen adaylarının teorik bilgi birikimi kazanmaları sağlanmalı,
- Engellilerde beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümleri yaygınlaştırılarak engellilere yönelik olumlu algı oluşumu sağlanmalı,
- Engelli bireylerin toplum içerisinde daha fazla yer almaları ve hayatla iç içe olacakları imkanlar verilmelidir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirme kurulu: Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Yayın Etik Kurul Başkanlığı

Etik değerlendirme belgesinin tarihi: 12.05.2022

Etik değerlendirme belgesinin sayı numarası: 49329

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın giriş kısmı ile ilgili süreçler birinci ve ikinci yazar, yöntem ve bulgular kısmı üçüncü yazar, tartışma ve sonuç kısmı ile ilgili süreçler ise birinci, ikinci ve üçüncü yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çatışma Beyanı

Yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Aksoy, V. (2016). *Özel eğitim*. (Ed.), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ayral, M. (2011). Eğitimin kaynaştırma eğitiminde öğretmen tutumlarına etkisi. Conference ACAEP – *Education for Active Citizenship – Priority in Education*, 1-4 Haziran 2011, Romanya.
- Bayar, M., ve Üstün, A. (2017). İlkokullarda görev yapmakta olan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin duygu, tutum ve kaygılarının değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 12(17).
- Bigby, C., Clement, T., Mansell, J., ve Beadle-Brown, J. (2009). 'It's pretty hard with our ones, they can't talk, the more able bodied can participate': staff attitudes about the applicability of disability policies to people with severe and profound intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 53(4), 363-376.
- Büyükdag, G., Gülper, M., ve Çelikçeken, S. (2019). Vaka çalışması: Türkiye'de yabancı uyruklu göçmen öğrencilerin türk öğrencilere karşı duygusal mesafe durumlarının incelenmesi. İstanbul-Avcılar Örneği. *Göç Dergisi*, 6(2), 249-264.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükoztürk, Ş. (2016). Sınavlar üzerine düşünceler. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 345-356.

- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çolak, M., ve Çetin, C. (2014). Öğretmenlerin engelliliğe yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(1), 191-211.
- Çetinkaya, Z. (2009). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 8(2), 298-305.
- Demirhan, G. (2002). Beden eğitimi öğretmeni olmak. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 288, 7-13.
- Diken, H. İ., ve Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 25-39.
- Diken, H. İ. (Ed.). (2016). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gün, E. (2021). *Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarının incelenmesi malatya ili örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, SBE. Malatya
- Hampton, N. Z., ve Xiao, F. (2009), Traditional Chinese values and attitudes of Chinese University students toward people with intellectual disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 56(3), 247-261.
- Healy, S., Colombo-Dougovito, A., Judge, J., Kwon, E., Strehli, I., ve Block, M. E. (2017). A practical guide to the development of an online course in adapted physical education. *Palaestra*, 31(2).
- Horner-Johnson, W., Keys, C., Henry, D., Yamaki, K., Oi, F., Watanabe, K., Shimada, H., ve Fugjimura, I. (2002). Attitudes of Japanese students toward people with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 46(5), 365- 378.
- İlhan, E. L., Esentürk, O. K., ve Yarımkaya, E. (2016). Zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği (zebseytö): geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1141–1160.
- Karasu, T. (2019). Dkab öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi yeterlilikleri ile duygu, tutum ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Bilimname*. 38, 501-522.
- Kaya, N. T., ve Örsal, Ö. (2018). Türkiye’de üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı davranışlarını etkileyen faktörler: sistematik derleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 67, s. 540-557.
- Keskinkılıç, K. (2022). *Beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile ilgili duygu, tutum ve kaygılarının mesleki öz yeterlilikleri açısından incelenmesi malatya ili örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muş Alparslan Üniversitesi, SBE. Muş
- Keskinkılıç, K., Yazıcı, A. G., ve Özdemir, K. (2022). *Özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesi politikaları ve fiziksel aktivite farkındalığı*. E. Beltekin, Y. Tükel (Ed.), Spor Bilimlerinde Akademik Çalışmalar-17 40-64. İzmir: Duvar Yayınları.
- Klooster P. M., Dannenberg J. W., Taal E., Burger G., ve Rasker J. J. (2009). Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities: nursing students and non-nursing peer. *Journal of Advanced Nursing*, 65(12), 2562– 2573.
- Lewis, S., Stenfert-Kroese, B. (2010), An Investigation Of Nursing Staff Attitudes And Emotional Reactions Towards Patients With Intellectual Disability in a GeneralHospital Setting. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 23(4), 355-365.
- May, C. (2012). An investigation of attitude change in inclusive college classes including young adults with an intellectual disability. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 9(4), 240-246.
- Morin, D., Rivard, M., Crocker, A. G., Boursier, C. P., ve Caron, J. (2013). Public attitudes towards intellectual disability: a multidimensional perspective. *Journal of Intellectual Disability Research*, 57(3), 279–292.
- Murathan, T. ve Özdemir, K. (2017). Investigation of the attitudes of physical education teacher candidates toward teaching profession and sense of competence in terms of some variables. *Journal of Education and Learning*, 6(4), 229-238.
- Özcan, İ. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik duyguları tutumları ve kayguları ile kaynaştırma uygulamalarındaki öğretmen yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi çankırı ili örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, EBE. Denizli

- Özer, D., ve Baran, F. vd. (2006). Beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara ilişkin tutumlarının incelenmesine yönelik bir ön çalışma. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(1), 3-8.
- Özyılmaz, Ö. (2013). *Türk milli eğitim sisteminin sorunları ve çözüm arayışları*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Pesen, A., ve Demirhan, M. (2021). Öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 141-158.
- Rice, C. J. (2009). Attitudes of undergraduate students toward people with intellectual disabilities: considerations for future policy makers. *College Student Journal*, 43(1), 207-216.
- Rief, S. F., ve Heimburge, J. A. (2006). How to reach and teach all children in the inclusive classroom practical strategies, lessons, and activities. *Jossey-Bass*.
- Savucu, Y. (2019). Uyarlanmış beden eğitimi ve spor. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences-ijsets*, 5(4), 192-200.
- Smith, T. E. C., Polloway, E. A., Patton, J. R., ve Dowdy, C. A. (2001). *Teaching students with special needs inclusive settings*. Boston: Allyn and Bacon.
- Soysal, Y., Radmard, S., ve Kutluca, A. Y. (2018). Pedagojik inanç sistemleri ölçeğinin uygulamalı olarak uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), 626-642.
- Şahbaz, Ü., ve Kalay, G. (2010). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaşturmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(19), 116-135.
- Tülin, A. (2021). *Fiziksel aktiviteye katılımlarına göre öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik duygu, tutum ve kaygılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muş Alparslan Üniversitesi, SBE. Muş
- Wacker, E. (2016). Beeinträchtigung – behinderung – teilhabe für alle. *Bundesgesundheitsbl.* 59, 1093–1102 (2016).
- Yazbeck, M., McVilly, K., ve Parmenter, T. R. (2004). Attitudes toward people with intellectual disabilities. *Journal Of Disability Policy Studies*, 15(2), 97–111.
- Yıldız, E. C. (2018). *Üniversite öğrencilerinin geleceğe ilişkin umutlarının ve kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, SBE. Ankara
- Yılmaz, H. (2018). Ötekine karşı duygusal mesafe ölçeği öz. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(76), 24-42.
- Yolcu, H. (2010). *Kuram ve uygulamada sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.